

TILTAK MOT PARKSLIREKNE

Av Inger Sundheim Fløistad (NIBIO, FAGUS-rådgiver), Wiktoria Kaczmarek-Derda (NIBIO) og Benedikte Watne Oliver (Statens Vegvesen)

Parkslirekne (*Reynoutria japonica*, tidligere *Fallopia japonica*) er en storvokst staupe som hovedsakelig spres til nye voksesteder med biter av jordstengler, ofte i forbindelse med flytting av jordmasser. Jordstenglene og skuddklumpene (tykke jordstengler som ofte setter flere skudd i en klynge) har lang levetid i jord, selv uten at de får anledning til å utvikle lysskudd. Stengelfragmenter kan også utvikle røtter og på den måten bli opphav til nye planter. Det er særlig risiko for dette på voksesteder nær vann, hvor avrevne plantedeler kan føres med vannmassene langs vannveien. Parkslirekne blomstrer seint i sesongen og dette begrenser mulighet for frømodning og spredning av frø. I Norge er det bare funnet hunnplanter med lite genetisk variasjon og dette tyder på at det er klonal spredning som er den dominerende metoden for spredning av parkslirekne her i landet.

Parkslirekne kommer opprinnelig fra Øst-Asia. Arten ble innført som prydblant til Norge på midten av 1800-tallet, men har de senere år endret status og er nå en av våre mest

brysomme hageflyktninger. Arten er spredt særlig i et bredt belte langs kyst- og fjordområder nord til Troms, men er mer sjelden i innlandet. Parkslirekne har karakteristiske ca 10 cm lange blader med tverr basis. Plantene blir gjerne 2-3 meter, men enkelte planter opp til 3-3,5 meter er registrert (Fig 1). De døde/tørre bambuslignende hule stenglene er tydelige kjennetegn gjennom vinteren.

Parkslirekne er risikovurdert til å utgjøre svært høy økologisk risiko på grunn av stort invasjonspotensial og store negative økologiske effekter for naturmangfoldet i Norge. Forskrift om fremmede organismer har forbud mot innførsel, utsetting og spredning av parkslirekne.

Kjempeklirekne (*Reynoutria sachalinensis*, tidligere *Fallopia sachalinensis*), og hybridklirekne (*Reynoutria ×bohemica*, tidligere *Fallopia x bohemica*), er to andre storvokste klireknearter som er i rask spredning her i landet. Bekjempelsen gjennomføres på tilsvarende måte som for parkslirekne.

Figur 1. Parkslirekne danner vanligvis 2-3 meter høye bestand. Plantene spres lett til nye voksesteder gjennom flytting av jord og kan danne store, tette bestand om de får stå uforstyrret. Foto: Erling Fløistad, NIBIO

Strategi

Når tiltak planlegges mot uønskede fremmede plantearter er det hensiktsmessig å være bevisst på hva en ønsker å oppnå med tiltaket og prioritere innsatsen ut fra det. På den måten kan en velge metoder som er tilpasset formålet, enten det er å unngå videre spredning fra en forekomst eller å fjerne forekomsten fullstendig. Voksestedets karakter vil være avgjørende for hvilke metoder som bør velges og hvilke mål som kan være realistiske. Det kan for eksempel være begrensinger på bruk av plantevernmidler nær vann og sårbare naturtyper. Tilgjengelige ressurser vil også være førende for hvilke strategi man velger. Uansett valg av metode må en påregne at tiltak må utføres konsekvent over flere år for å fullstendig fjerne en etablert bestand av parkslirekne.

Kartlegging

Før oppstart av tiltak mot parkslirekne er det nyttig å vite omfanget av forekomsten, eller hvor mange forekomster som finnes innenfor området hvor tiltak skal gjennomføres. Svært mange observasjoner av arten er allerede registret på nettstedet www.artsobservasjoner.no, og nye funn bør registreres her.

Informasjon

Bekjempelse av parkslirekne er svært krevende og det er derfor viktig å formidle kunnskap om arten, slik at riktige tiltak kan iverksettes så snart nye forekomster oppdages og ytterligere spredning forebygges. Vanlige bekjempingsmetoder mot parkslirekne er tildekking, nedkapping, oppgraving eller sprøyting med plantevernmidler eller varmt vann. Tiltakene er beskrevet kort nedfor. Ved bekjempelsesarbeid er det avgjørende at hele rotsystemet blir drept og at behandling fortsetter til det ikke kommer opp noen nye skudd. Arealer hvor parkslirekne har blitt bekjempet må følges opp i minst tre år etter at skuddproduksjon stopper opp, ettersom tilsynelatende døde bestander kan gjenoppta skuddproduksjon etter en tid og jordstenglene har vist seg å kunne overleve lenge i jord.

Valg av metodikk

Når formålet er å hindre at forekomsten spres videre

På grunn av risiko for å spre parkslirekne til nye vokseplasser med stengelfragmenter eller jordstengler anbefales det ikke å sette inn tiltak mot parkslirekne hvis det ikke er ressurser nok til å følge opp med bekjempingstiltak.

Nedkapping vil alene ikke utrydde parkslirekne, men kan for eksempel være nødvendig for å sikre sikt langs transportårer. Da er det viktig å sikre renhold av maskiner og utstyr etter gjennomført arbeid, slik at avkappet plantemateriale ikke spres til områder uten parkslirekne. Nedkapping på unge skudd ser ut til å gi mindre risiko for at stengelfragmenter kan slå rot og etablere seg på nye vokseplasser. Bestander av parkslirekne kan holdes nede ved kapping minst fire ganger i sesongen, fra midten av mai til begynnelsen av september. Gjenveksten etter kutting er sterkest i første del av vekstsesongen og avtar utover i sesongen. Frekvensen av kutting bør derfor være høyere i starten av sesongen (mai-juni) og reduseres seinere i sesongen. Nedkapping kan brukes i kombinasjon med andre tiltak, for eksempel for å redusere skuddhøyden før kjemisk eller termisk bekjempelse.

Når formålet er å utrydde forekomsten

Kjemisk bekjempelse er det mest effektive tiltaket for å bekjempe parkslirekne, men andre metoder eller en kombinasjon av metoder kan være aktuelt der en har tilstrekkelig ressurser og tidsperspektiv eller der kjemisk bekjempelse ikke er aktuelt.

Ved **kjemisk bekjempelse** anbefales det å starte behandlingen i slutten av mai eller tidlig juni, når planten har strukket seg opp fra bakken og de første bladene er utviklet. Aktuelt plantevernmiddel er et preparat med glyfosat som virksomt stoff. Det må benyttes sterkeste tillatte dose. Sprøyting gjennomføres når plantene er i god vekst og har kommet så langt i veksten at det er nok bladverk å sprøyte på. Sprøytemiddelet bør påføres direkte på bladene. Dersom sprøyting gjennomføres som eneste tiltak og bestanden er godt etablert, må en regne med gjentatt sprøyting samme sesong. På arealer som er offentlige tilgjengelige begrenses bruken også av §21 i Forskrift om plantevern (**se Fagus fakta 02/2020 om plantevernmidler i grøntanlegg**). All yrkesmessig bruk av plantevernmidler krever gyldig autorisasjonsbevis. Sprøyta areal som er åpne for allmenn ferdsel skal merkes med plakat godkjent av Mattilsynet i minst 7 dager etter behandling.

Dekking med duk kan være en god metode for å bekjempe parkslirekne hvis en kan holde arealet tildekket over flere år. Prinsippet med bruk av duk er å dekke bakken med et robust materiale (1,5 mm tykk duk) for å skape en fysisk hindring for utviklingen av overjordiske deler. Dekking er best egnet som del av en integrert bekjempelsesstrategi på små, isolerte bestand som vokser på jevne overflater. Fragmentering og/eller oppgraving av jordstengler og skuddklumper kan bidra til å svekke bestanden før tildekking. Duken bør ikke legges for stramt, da det øker risikoen for at skudd trenger gjennom duken. For å unngå skuddskyting langs kanten av duken, bør duken rekke minst 2,5-3 meter utover omkretsen av bestanden. Det er viktig å gjennomføre regelmessige kontroller for å fjerne skudd og tilse at duken er intakt. Særlig i løpet av det første året med dekking, bør kontroller utføres månedlig eller oftere. Dekking kan brukes i kombinasjon med andre metoder, for eksempel for å hindre gjenvekst etter kjemisk bekjempelse.

Oppgraving kan være aktuelt for små forekomster eller ny-etablerte bestander med få planter. Oppgraving og fragmentering av jordstengler kan også være aktuelt i kombinasjon med andre metoder for å svekke en bestand før for eksempel sprøyting av gjenvekst med plantevernmidler eller varmtvann. Jordstengel- og stengelbiter må ikke bli liggende i kontakt med jord eller i kontakt med rennende vann på grunn av sin evne til etablering med minimale plantedeler. Spesielt er dette viktig for bestander langs vassdrag da deler av planten kan flyte med vannet og etablere bestander flere steder langs vassdraget. Plantematerialet kan enten tørkes på en presenning eller lignende før transport til godkjent deponi eller forbrenningsanlegg, eller brennes på stedet. Oppgraving kan også være aktuelt i forbindelse med anleggsvirksomhet. Da må en sikre at alle infiserte masser fjernes. Nyere forskning viser at jordstenglene ofte ikke går dypere enn 1-2 meter og sjeldent vokser på dyp større enn 4 m, og sjeldent mer enn 2,5 meter ut fra bestandens overjordiske forekomst. I store bestand og i områder uten fysiske avgrensninger i jorda kan jordstenglene strekke seg lenger, men sjelden mer enn 5 meter.

Bruk av varmt vann er den vanligste **termiske metoden** for ugrasbekjemping i anlegg i Norge, men også damp kan være aktuelt. Prinsippet er det samme, varmen ødelegger celledemembranene og cellevæsken renner ut.

Hvis **varmtvann** (ca. 100 °C) er den eneste metoden som gjennomføres, må en regne med flere behandlinger årlig i flere år for å bekjempe parkslirekne. Det varme vannet kan påføres plantene enten ved injeksjon i jordstenglene eller ved at det påføres blader og stengler (Fig 2). Injeksjon i jordstenglene er kun mulig når jordstenglene er synlige fra jordoverflaten eller de er gravd frem. Metoden kan være aktuell som første tiltak i en forekomst der jordstenglene (skuddklumper) er synlige fra jordoverflaten. I tilfeller der levende jordstengler ikke er synlige, påføres det varme vannet blad og stengler. Sprøyting av blad og stengler bør starte tidlig i sesongen mens plantene er små og myke. Store planter er ressurskrevende (tids- og vannforbruk) å behandle, og vedaktige stengler er tolerante mot varme. Behandlingen må gjentas minimum 3-4 ganger gjennom sesongen. Vær oppmerksom på at gjenveksten er størst tidlig i sesongen og avtar utover i sesongen.

*Figur 2. Varmtvann kan være en metode for å bekjempe parkslirekne. Det må da påregnes flere behandlinger årlig, i flere år for å bekjempe arten.
Foto: Erling Fløistad, NIBIO*

Fordelen med metoden sammenlignet med mekanisk nedkapping, er at det ikke blir stående igjen stubber eller kuttete stengler som kan sette sideskudd, samt at en unngår risikoen for å spre avkappede stengelbiter. Metoden kan også være aktuelt i kombinasjon med annen behandling for å svekke vekstkraften i plantene.

Oppfølging

Det bør føres journal over gjennomførte tiltak utover det som er lovpålagt, både for å holde oversikt over hva som er gjort, og for å lære av egne erfaringer. Denne bør som et minimum inneholde dato og hvilket tiltak som er gjennomført og evaluering etter gjennomført tiltak. Med fordel kan også tetthet og omfang av bestanden registreres. Slike egne registreringer av forekomstens status før tiltak settes i gang gjør det lettere å følge med på om tiltakene har effekt (Fig 3).

Forebygg ny spredning

Siden små biter av jordstengler og stengelfragmenter lett kan spres med maskiner og annet utstyr er det viktig å sørge for renhold av utstyr etter arbeidet. Ideelt sett bør en unngå å flytte jord hvor parkslirekne har vokst. Hvis graving må gjennomføres, vil det være en stor fordel å gjennomføre tiltak som svekker plantenes vitalitet før oppstart.

*Figur 3. De store slirekneartene er lett gjenkjennelige med sine nye kraftige skudd på våren. Likevel vil registreringer av forekomster hvor det har vært gjennomført tiltak være nyttig for bedre oppfølging.
Foto: Inger Sundheim Fløistad, NIBIO*